

Filosofování jako životní styl

Filosofování je samozřejmě záležitostí myšlenkovou, ale má závažné důsledky mimomyšlenkové. Nejzřejmější to je, když si plně uvědomíme, jak závažnou úlohu má ve filosofii reflexe. Myšlení samo bylo zpočátku plně ve službách smyslů a smyslového vnímání. Jeho superiorita se však musela dříve nebo později zcela nutně prosadit, a prosadila se tím, že se myšlení v různých souvislostech, za různých okolností a na různých rovinách emancipovalo a začalo si „vymýšlet“. To bylo předpokladem a mohutným prostředkem mýtů. Už v rámci mytického myšlení se však ukázalo, že tvořivost je schopna důležitějších výkonů pouze tam, kde vstupuje do služeb nějakých rozvrhů, týkajících se také oněch předpokladů (ať už „přirozených“, fyziologických atd., anebo „historických“, osobně či kolektivně), které nyní novým způsobem zapojuje do souvislostí jim původně nevlastních a tím je de facto „kultivuje“. Jednou z nejvýznamnějších podob této „kultivace“ je postupující zlepšování a zpřesňování povědomí a pak přímo vědění toho, co člověk dělá nebo co už udělal, tedy jakási prvotní forma „reflexe“ či lépe „praereflexe“. K rozhodujícímu kroku dochází s řeckým vynálezem pojmů a pojmovosti, které dovolují, aby se reflexe prosazovala s intenzitou do té doby nedosažitelnou. A právě v tomto směru se od počátku reflexe jeví také jako problematická, nebezpečná a v některých ohledech přímo jako škodlivá. V mnoha případech to je jenom zdání, jehož zdrojem a pozadím jsou obavy zastánců starých pořádků, také pořádků vědomí a myšlení. Když se – brzo po vynálezu pojmovosti – zrodí filosofie, znamená to pronikavý zářez vůbec do stylu lidského života. Kantovy tři slavné otázky mají svůj nevyslovený předpoklad: je lépe vědět nebo nevědět? Je lépe si uvědomovat, co děláme a co jsme udělali, anebo raději to ani nemáme chtít vědět? Filosofie vědomě volí vždycky cestu, na níž je obrovské úsilí vynakládáno právě na to, abychom co nejlépe a nejpresněji věděli, co vlastně děláme, když něco děláme, zejména pak, když myslíme. Nemůže být pochyb o tom, že to nelze vydávat ani za jediný, ani za nejdůstojnější způsob životního úsilí. Zůstává však skutečností, že pro řadu lidí, kteří se na cestu filosofování jednou dali, už žádný jiný životní styl, který by tento moment, tuto závažnou ingredienci vyloučil, není dost dobrý, ba ani snesitelný.

(Berlín, 930706-1.)